

DE SPRINKHANEN VAN HET BEHEERSGEBIED LILBOSCH

H.J.M. van Buggenum, Rijdstraat 118, 6114 AM Susteren

Van de landinsekten vormen de sprinkhanen een opvallende soortengroep. Niet alleen vanwege hun kenmerkende tjirpende geluiden en uiterlijk, maar ook vanwege het feit dat deze insecten tal van verschillende biotopen bewonen.

Het beheersgebied Lilbosch zal zich bij voortzetting van het ingezette beheer op middellange termijn ontwikkelen tot een gevarieerder landschap dan tot voor kort het geval is geweest.

Sprinkhanen zijn zeer geschikt om de effecten van de landschaps- en biotoopontwikkelingen te monitoren.

De bijna veertig Nederlandse sprinkhaansoorten zijn niet allemaal in een gebied als het Haeselaarsbroek te verwachten. Dit heeft onder andere te maken met de biotoopvoorkeur die een aantal soorten heeft. Bovendien zijn sommige soorten zeer zeldzaam en komen andere slechts lokaal voor (bijvoorbeeld op de Hoge Veluwe). Gezien het feit dat in het beheersgebied Lilbosch vooral graslanden, akkers, (riet-)ruigten, struwelen en bomen voorkomen zouden op grond van de genoemde biotopen naar schatting een twintig-

tal soorten sprinkhanen op termijn het gebied kunnen gaan bevolken.

METHODE

In de periode 1992-1995 is de sprinkhaanfauna niet systematisch geïnventariseerd. De waarnemingen zijn door verschillende onderzoekers verricht tijdens terreinbezoeken, waarbij vooral gelet is op de rijkdom aan soorten en minder op de aantallen per soort. Hierbij is vooral aandacht besteed aan de weilanden nabij Pepinusbrug (Walenwei), de weitjes Achter 't Riet en de Grenswei. Desondanks lijkt een redelijk goed beeld te zijn verkregen van het voorkomen van deze insecten.

RESULTATEN

SABELSPRINKHANEN

Van de sabelsprinkhanen of langsprietten zijn in de onderzoeksperiode vier soorten aangetroffen (tabel I). Het betreft de in Nederland algemene Grote groene sabelsprinkhaan (*Tettigonia viridissima*), de eveneens algemene Rietsprinkhaan (*Conocephalus dorsalis*), de

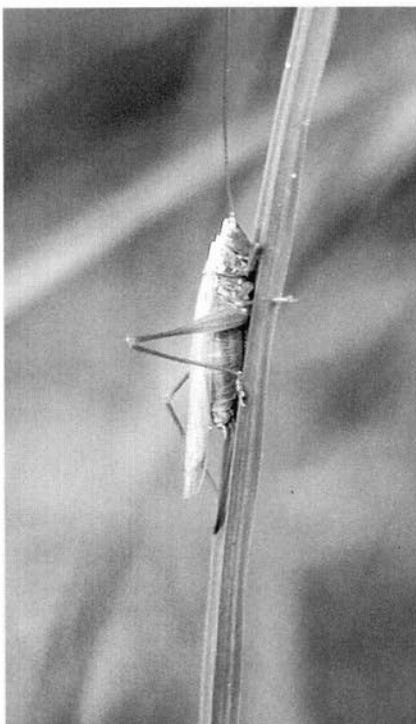
zeldzame Greppelsprinkhaan (*Metriopectera roeselii*) en het Zuidelijk spitskopje (*Conocephalus discolor*; figuur 1).

KORTSPRIETEN

De kortsprietten zijn met tenminste negen soorten in het beheersgebied Lilbosch vertegenwoordigd (tabel I). Uit de groep van de onopvallend levende doornsprinkhanen zijn drie soorten aangetoond, te weten Gewoon doortje (*Tetrix undulata*), Zeggedoortje (*Tetrix subulata*) en het uiterst zeldzame Zanddoortje (*Tetrix ceperoi*). Van de veldsprinkhanen zijn zes soorten aangetroffen. De landelijk zeer algemene Krasser (*Chorthippus parallelus*), Bruine sprinkhaan (*Chorthippus brunneus*) en Ratelaar (*Chorthippus biguttulus*), alsmede de in deze regio minder algemene Kustsprinkhaan (*Chorthippus albomarginatus*). Daarnaast zijn echter ook landelijk zeldzame soorten gevonden: de Moerasprinkhaan (*Stethophyma grossum*) en de Gouden sprinkhaan (*Chrysochraon dispar*).

DISCUSSIE

De aangetroffen sprinkhaansoorten kunnen ingedeeld worden naar min of meer kenmerkende ecotooptypen of vegetatiestructuren. In de ruigten, bermen en graslanden met hoger opgaande kruiden en in rietruigten zijn de vier vertegenwoordigers van de sabelsprinkhanen aangetroffen. Van deze soorten zijn de Rietsprinkhaan en het Zuidelijk spitskopje gebonden aan de vochtiger tot natte terreindelen. De Greppelsprinkhaan komt in Nederland slechts in een beperkt aantal regio's voor, maar kan zich door een natuurvriendelijker uitgevoerd berm- en graslandbeheer uitbreiden (ZEEGERS, 1990). Dit heeft alles te maken met de plaats waar de eieren worden afgezet, namelijk in plantestengels. Voor deze soort en voor diverse andere sprinkhaansoorten zijn niet-gemaaide of onbegraasde terreindelen essentieel voor overleving.

FIGUUR 1. Het Zuidelijk spitskopje is aangetroffen in de Walenwei.

FIGUUR 2. Slikoevers vormen een belangrijk biotoop voor de aanwezige doornsprinkhanen.

van de zeldzame Gouden sprinkhaan in het beheersgebied Lilbosch is vermeldenswaard, temeer daar de soort in het gehele gebied in vrij grote aantallen is aangetroffen.

De kleine doornsprinkhanen zijn vooral gebonden aan iets vochtige tot zeer natte open plaatsen, zoals de oevers van de gegraven poelen en laagten (figuur 2). Het Zeggedoortje en Gewoon doortje zijn waarschijnlijk vrij algemeen aanwezig. Het voorkomen van het Zanddoortje in dit gebied vormt een van de meest verrassende onderzoeksresultaten. Het betreft een van de weinig bekende vindplaatsen in Limburg van een ook landelijk zeldzame soort.

CONCLUSIES

Ondanks het feit dat het beheersgebied nog volop in ontwikkeling is heeft de sprinkhaanfauna zich op korte termijn ontwikkeld tot een soortenrijke gemeenschap. Dit heeft alles te maken met de veelheid aan variatie en structuur die in korte tijd tot stand is gebracht. Met name de aanwezigheid van provinciaal of landelijk zeldzame soorten duidt op de grote potenties van het gebied.

SUMMARY

GRASSHOPPERS OF THE LILBOSCH AREA

The grasshopper population of the Lilbosch area consists mainly of species which prefer brushwood, wet and dry grassland biotopes and wet banks. A total of 13 species were found over the period 1992-1995. There may also be a large number of tree and bush species. The large variety of biotopes contributes to the species richness. The presence of some species which are rare in the province, or even in the Netherlands as a whole, shows the great potential of the area and its future importance for this group of animals.

LITERATUUR

- HERMANS, J.T., S. JANSEN & W. JANSEN, 1990. Verspreiding, ecologie en beheer van de moerassprinkhaan in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* (79): 34-38.
 ZEEGERS, T., 1990. Laat *Metrioptera roeselii* het gras voor zijn tarsen wegmaaien? *Nieuwsbrief Saltabel* (3): 15-17.

TABEL 1. Overzicht van de in 1992-1995 aangetroffen sprinkhaansoorten en aantalsschatting per deelgebied (= niet aangetroffen; += minder frequent; ++ = algemeen; +++ = zeer algemeen).

	Walenwei	Weitjes achter 't Riet	Grenswei
<i>Sabelsprinkhanen</i>			
Grote groene sabelsprinkhaan	+	-	++
Rietsprinkhaan	++	+	++
Zuidelijk spitskopje	+	-	-
Greppelsprinkhaan	-	-	++
<i>Veldsprinkhanen</i>			
Gewoon doortje	+	-	+
Zeggedoortje	+	-	++
Zanddoortje	+	-	+
Krasser	+++	++	+++
Ratelaar	+++	-	++
Bruine sprinkhaan	++	-	++
Gouden sprinkhaan	+	++	++
Kustsprinkhaan	+	-	-
Moerassprinkhaan	-	-	+

Naast de vermelde soorten sabelsprinkhanen lijkt het waarschijnlijk dat ook een andere algemeen voorkomende vertegenwoordiger uit deze groep, de Struiksprinkhaan (*Lep-tophyes punctatissima*), aanwezig is. Dit geldt vooral voor plaatsen waar opslag van bramen, struweel of bomen aanwezig is. De soort leidt echter een verborgen leven en maakt slechts een zacht (tikkend) geluid. Even onopvallend is de Boomsprinkhaan (*Mecanema thalassinum*), waarvan kan worden aangenomen dat ze eveneens in het beheersgebied voorkomt omdat deze soort de afgelopen jaren wel is aangetoond in de omringende bosgebieden. Geschikte biotopen zijn de aanwezige laanbeplantingen of solitaire eikenbomen.

De Krasser is op allerlei grazige locaties in het beheersgebied aangetroffen, terwijl de Ratelaar vooral gevonden is op de kortgrazige

delen of langs padjes. Dergelijke droge, zonnige biotopen worden ook bevolkt door de algemene Bruine sprinkhaan.

Zoals de naam reeds doet vermoeden is de Moerassprinkhaan daarentegen gebonden aan natte terreinen. Van deze landelijk sterk bedreigde soort bevindt de dichtstbijzijnde bekende populatie zich in het Broekje bij Schrevenhof op zo'n drie kilometer afstand van het Haeselaarsbroek (HERMANS *et al.*, 1990). In 1994 zijn voor het eerst enkele exemplaren in de Grenswei gevonden. Of hier een begin is gemaakt met het stichten van een nieuwe populatie kan nog niet met zekerheid worden aangeduid. In 1995 is voor het eerst in de Walenwei een klein aantal Kustsprinkhanen aangetroffen, mogelijk afkomstig van hetzelfde Broekje. De Kustsprinkhaan is over het algemeen gebonden aan de wat vochtiger graslanden. Het voorkomen